

Prospective Teachers' Lifelong Learning Competences and Their Determinants

Dr. Akın Karakuyu

Hatay Mustafa Kemal University - Türkiye

ORCID: 0000-0001-7370-5464

karakuyuakin@gmail.com

Abstract

Learning is a concept that is not only aimed at a certain time or process but continues throughout life. It is important for prospective teachers who will undertake teaching in their professional lives and have a leading role in adapting to changes, to have lifelong learning competencies. In this context, the study aimed to reveal the lifelong learning competencies and determinants of prospective teachers. The research was carried out with the case study method. The design of the research is the nested multiple case design. In this context, 7 experts by using the criterion sampling technique and 104 pre-service teachers by using the appropriate sampling technique were included in the study group. Data were collected with a semi-structured interview form developed by the researcher and a lifelong learning proficiency questionnaire. Expert opinion was taken for the reliability of the data collection tools and the Cronbach alpha reliability coefficient of the survey was calculated. The Cronbach alpha reliability coefficient of the survey was calculated as .824. Data were analyzed using content analysis, percentage, frequency and mean analysis. In the content analysis, the opinion agreement rate between the two coders was examined and the opinion agreement was determined as 83.3%. According to the results of the research, lifelong learning competencies of prospective teachers are moderate. Experts have stated that prospective teachers must have the competencies to learn to learn and use technology consciously in order to be lifelong learners. They also state that a lifelong learning course is needed so that they can use their lifelong learning competencies, improve themselves and adapt to innovations, and that emphasis should be placed on practice by integrating them with other courses. As a result of the research, lifelong learning course can be recommended as a compulsory course in all departments in education faculties.

Keywords: Lifelong learning, Lifelong learning competences, Pre-service teachers, Learning

**E-International
Journal of Educational
Research**

Vol: 14, No: 5, pp. 41-56

Research Article

Received: 2023-07-11

Accepted: 2023-09-30

Suggested Citation

Karakuyu, A. (2023). Prospective Teachers' lifelong learning competences and their determinants, *E-International Journal of Educational Research*, 14 (5), 41-56. DOI: <https://doi.org/10.19160/e-ijer.1325624>

Extended Abstract

Problem: Rapid innovations in the field of science and technology have certain effects on economic, educational and social systems. Nowadays, information is constantly renewed and used, shared, evaluated and stored through technology. It has become a necessity for educated individuals to have the skills to access, organize, evaluate and communicate information (Toprakçı, 2005). The differentiation of learning needs of individuals, the development and widespread use of communication technologies, the increase in technological opportunities, and the changing expectations of the business world from employees have been effective in the emergence of the concept of lifelong learning (Knapper & Cropley, 2000).

Lifelong learning is not just about learning knowledge. According to Chapman et al. (2005), lifelong learning aims at a highly skilled workforce, democracy for the whole society, and a quality life to be offered to individuals. In this context, the study aimed to reveal the lifelong learning competencies and determinants of prospective teachers. For this purpose, the main problem of the research is "What are the lifelong learning competencies and determinants of prospective teachers, according to the opinions of experts and teacher candidates?", and the sub-problems are "What are the determinants of the lifelong learning competencies of prospective teachers, according to the opinions of experts?" and "What are the lifelong learning competencies of prospective teachers, according to their opinions?" was determined as .

Method: In line with the purpose of the study, data diversification was made by use of literature review, interview form with experts and questionnaire. In this context, the study was carried out with the case study method. Case studies are studies in which researchers examine a situation in depth and in detail by using multiple data collection tools such as observation, interview, questionnaire, scale and document, and by going to data diversity (Creswell, 2007). In the study, the holistic single case design was used as a design. The design of the research is the nested multiple case design.

In the study, the study group was determined according to the criterion sampling technique. Criterion sampling is the type of sampling in which people with certain criteria are included in the sample according to the problem situation of the research while choosing the sample group (Büyüköztürk et al., 2011). Among the participants whose expert opinion was taken, the criteria were determined as having done scientific work in the field of lifelong learning, and being educated at the faculty of education and voluntary participation from the students. In addition, opinions were taken from 104 pre-service teachers determined by convenient sampling technique in order to get opinions from the pre-service teachers.

In the study, data diversity was tried to be used by using different data collection tools to collect data. In this context, the deficiencies revealed in the studies on lifelong learning in the literature, the semi-structured interview form developed by the researcher and the lifelong learning competency questionnaire developed by the researcher were used as data collection tools. The cronbach alpha reliability coefficient of the questionnaire is .824.

After the opinions obtained from the experts were deciphered as text, they were analyzed by content analysis. Content analysis is to analyze the content of texts or messages in an objective, measurable and verifiable way (Fiske, 1996). Opinions obtained from pre-service teachers were analyzed as average, percentage and frequency. Since the questionnaire is arranged as a 5-point Likert, the scores obtained from each question are between 1-5. When we divide the scores of the prospective teachers from the survey into 3, 1.00-2.32 is low, 2.33-3.65 is medium, and 3.66-5.00 is high.

Many different measures were taken to ensure validity and reliability in the research. To ensure validity; while preparing the data collection tools, precautions were taken such as explaining the process, explaining the expert opinions and the arrangements made in this direction, quoting directly from the opinions of the participants, explaining the method and the sample group with their justifications, and explaining the analysis of the data.

To ensure reliability in the research; measures such as preventing data loss, presenting the findings in an objective way without commenting, and calculating the agreement of opinion were taken. Miles and Huberman's (1994) vision agreement formula was used for the agreement of opinion. According to this formula, the opinion agreement rate between the two coders in the content analysis of the study was determined as 83.3%.

Findings: Experts stated that in order to improve the lifelong learning skills of pre-service teachers, they should give lectures under the theory theme (f: 4) and give them the opportunity to practice under the practical theme (f: 4).

On the question of what pre-service teachers need to become lifelong learners, the experts expressed their opinions as learning to learn (f:4), using technology (f:3) and European Union key competencies (f:1) under the theme of lifelong learning competency. The answers given by the experts on how pre-service teachers can use their lifelong learning skills in their professional lives are as self-development (f:5) and adaptation to innovations (f:2) under the theme of transformation. Experts evaluate the deficiencies in the field of lifelong learning as lack of courses (f:4) and lack of acquisition (f:2). Experts stated that it should be given as a separate course under the necessary theme of the lifelong learning course in education faculties (f:4) and integrated into the related courses (f:3).

Among the reverse items, the lowest average of the prospective teachers was 4.25, "I partially know what my rights and responsibilities are as a citizen" and the highest was 1.74, "There is no need for communicative skills such as written, verbal, gestures and mimics to communicate in my mother tongue". In the non-reversed items, the highest average is 4.60, "I show respect and interest in different ideas, beliefs, feelings, thoughts and cultures" and the lowest average is 2.66, "I have the four basic skills of speaking, writing, listening and understanding in a foreign language".

From the sub-dimensions of the pre-service teachers' lifelong learning competencies survey; pre-service teachers' levels for digital competence and learning to learn competence were high, while other sub-dimensions were moderate. The lifelong learning proficiency levels of pre-service teachers are moderate for the survey in general.

Suggestions and Conclusions: In the research, experts stated that in order for pre-service teachers to develop their lifelong learning skills, it should be given as a course in faculties and practices related to lifelong learning should be included. In the literature, [Scheuch, Shouping and Gaston \(2009\)](#) stated that with creative activities, [Kilag et al. \(2023\)](#) stated that an environment where candidates can gain practice and experience, and [Gedik and Sarpkaya Aktaş \(2016\)](#) stated that environments that can increase their skills are necessary.

Within the scope of the study, data were collected by using the lifelong learning competency questionnaire developed by the researcher with 104 pre-service teachers and the opinions of the pre-service teachers were determined. The dimensions of learning to learn and digital competencies of prospective teachers were determined as high level, while other dimensions and the overall scale were determined as medium level. Similarly, [Gencel \(2013\)](#) stated that the areas in which pre-service teachers feel the most inadequate in lifelong learning are communication in a foreign language and social and civic competences. It is expected that pre-professional lifelong learning competencies and the elements that make up it are at a high level so that they can be helpful and role models for learners, conduct research and learn, and catch up with changes. For these reasons, it is a necessity that both lifelong learning courses should be given in education faculties and that they should be associated with related courses. [Selvi \(2011\)](#) stated that pre-service teachers in Turkey graduated from education faculties without gaining lifelong learning skills; [Scheuch, Shouping, and Gaston \(2009\)](#) stated that universities have a culture of research, innovation, change and creativity.

In Turkey, Lifelong Learning and Adult Education Departments were established within education faculties in 2016. There is no undergraduate level education in these departments. In some universities, postgraduate education is provided, and it is seen that lifelong learning is included as a course in these universities. Out of 84 universities with education faculties, only 21 universities, that is 25%, have lifelong learning courses. At the undergraduate level, the course is compulsory in only one university, while it is optional in others. In this context, it stands out as a deficiency that lifelong learning courses are not given enough place in education faculties.

As a result, it can be said that there is a need for lifelong learning courses in education faculties according to expert and student opinions and studies in the literature. In the face of the changing conditions of the day, it can be suggested that the lifelong learning course should be given as a compulsory course in faculties in order to renew themselves, to catch up with the changes, to be a role model for the learners in their professional life, and to gain knowledge and competencies for their professional development

Öğretmen Adaylarının Yaşam Boyu Öğrenme Yeterlilikleri ve Belirleyicileri

Dr. Akın Karakuyu

Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi - Türkiye

ORCID: 0000-0001-7370-5464

karakuyuakin@gmail.com

Özet

Öğrenme, sadece belli bir zamana veya sürece yönelik değil tüm hayat boyu devam eden bir kavramdır. Özellikle bilginin değişken bir yapı gösterdiği günümüzde bireylerin hem meslek hem de sosyal hayatına uyum sağlayabilmesi yaşam boyu öğrenme ile mümkündür. Meslek yaşantısında öğretme işini üstlenecek ve değişimlere uyum sağlamada öncü olma rolleri olacak öğretmen adayları için yaşam boyu öğrenme yeterliklerine sahip olmaları önemlidir. Bu kapsamda çalışmada, öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenme yeterliklerini ve belirleyicilerini ortaya koymak amaçlanmıştır. Araştırma, durum çalışması yöntemi ile yürütülmüştür. Araştırmanın deseni ise iç içe çoklu durum desendir. Bu kapsamda ölçüt örnekleme tekniği kullanarak yaşam boyu öğrenme alanında çalışma yapmış 7 uzman ve uygun örnekleme tekniği kullanarak 104 öğretmen adayı çalışma grubuna dâhil edilmiştir. Veriler araştırmacı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu ve yaşam boyu öğrenme yeterlik anketi ile toplanmıştır. Veri toplama araçlarının güvenilirliği için uzman görüşü alınmış ve anketin cronbach alpha güvenirlik katsayısı hesaplanmıştır. Anketin cronbach alpha güvenirlik katsayısı 0.824 olarak hesaplanmıştır. Veriler, içerik analizi, yüzde, frekans ve ortalama analizleri kullanarak çözümlenmiştir. Yapılan içerik analizinde iki kodlayıcı arasındaki görüş uyum oranına bakılmış ve görüş uyumu %83,3 olarak belirlenmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre, öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenme yeterlikleri orta düzeydedir. Uzmanlar, öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenen olabilmeleri için öğrenmeyi öğrenme ve teknolojiyi bilinçli bir şekilde kullanabilme yeterliklerine sahip olmaları gerektiğini belirtmişlerdir. Ayrıca yaşam boyu öğrenme yeterliklerini kullanabilmeleri için kendilerini geliştirme ve yeniliklere uyum sağlayabilmeleri bunun içinde yaşam boyu öğrenme dersine ihtiyaç olduğunu ve başka derslerle entegre edilerek uygulamaya ağırlık verilmesi gerektiğini belirtmektedirler. Araştırmanın sonucunda yaşam boyu öğrenme dersi eğitim fakültelerinde bütün bölümlerde zorunlu ders olarak önerilebilir.

Anahtar Kelimeler: Yaşam boyu öğrenme, Yaşam boyu öğrenme yeterlikleri, Öğretmen adayları, Öğrenme

**E-Uluslararası
Eğitim Araştırmaları
Dergisi**

Cilt: 14, No: 5, ss. 41-56

Araştırma Makalesi

44

Gönderim: 2023-07-11
Kabul: 2023-09-30

Önerilen Atıf

Karakuyu, A. (2023). Öğretmen adaylarının ömür boyu öğrenme yeterlilikleri ve belirleyicileri, *E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 14 (5), 41-56. DOI: <https://doi.org/10.19160/e-ijer.1325624>

GİRİŞ

Bilim ve teknoloji alanında yaşanan hızlı yeniliklerin ekonomik, eğitimsel ve sosyal sistemler üzerinde belirli etkileri bulunmaktadır. Artık bilgi sürekli yenilenmekte olup, teknoloji vasıtasıyla kullanılmakta, paylaşılmakta, değerlendirilmekte ve depolanmaktadır. Eğitimli bireylerin bilgiye erişme, bilgiyi organize etme, değerlendirme ve iletme becerilerine sahip olması bir zorunluluk haline gelmiştir (Toprakçı, 2005). Bu durum bilgiyi paylaşan ve bilgiye ulaşma yollarını öğreten öğretmenleri de yakından etkilemiş ve onlardan yaşam boyu öğrenen olmaları beklentisine yol açmıştır. Öğretmen adaylarının, yaşanan değişimlerin farkında olmaları ve daha mesleğe başlamadan önce uyum sağlayabilmeleri yaşam boyu öğrenen olabilmelerinden geçmektedir.

Bireylerin öğrenme ihtiyaçlarının farklılaşması, iletişim teknolojilerinin gelişmesi ve yaygınlaşması, teknolojik imkânların artması, iş dünyasının çalışanlardan beklentilerinin değişmesi yaşam boyu öğrenme kavramının ortaya çıkmasında etkili olmuştur (Knapper ve Cropley, 2000). Ayrıca dijitalleşmenin hayatın her alanında yaygınlaşması, bilginin değişkenlik göstermesi, yeni mesleklerin ortaya çıkması veya var olanlarda gerekli olan bilgi ve yeterliklerin değişmesi ve bunlara bağlı olarak bireylerin ve toplumların ihtiyaç ve beklentilerinin değişmesi de yaşam boyu öğrenmenin ortaya çıkmasında ve önemli hale gelmesinde etkili olmuştur.

Yaşam boyu öğrenme, bireysel, sosyal veya mesleki nedenlerden dolayı kişilerin kendilerini değiştirip geliştirmesidir (Toprak ve Erdoğan, 2012). Hem formal hem de informal eğitimi kapsayan yaşam boyu öğrenme, kişilerin yaşamları boyunca karşılaştıkları her türlü bilgi, değer, beceri ve niteliğin kazanıldığı ve bu kazanımların günlük yaşamda uygulanabildiği süreçtir (Candy, 2003). Bu tanımların ortak noktası yaşam boyu öğrenmenin hem örgün hem de yaygın olması, süreklilik arz etmesi ve bireylere günlük ve meslek yaşamında gerekli bilgi ve yeterliklerin kazandırılmaya çalışılmasıdır.

Yaşam boyu öğrenme sadece bilgi öğrenmeden ibaret değildir. Chapman vd.'ne (2005) göre yaşam boyu öğrenmede, yüksek düzeyde beceriye sahip işgücü, tüm topluma yönelik demokrasi ve bireylere sunulacak kaliteli bir yaşam amaçlanmaktadır. Yaşam boyu öğrenmede, bireylerin iş ve sosyal hayatı ile ilgili olarak bazı bilgi, beceri ve yeterlikleri kazanarak; gelişimlerini sağlamak, toplumsal birlik ve kalkınmaya yardımcı olmak ve ekonomik gelişmelere katkı sağlamak gibi üç önemli amaca ulaşmak hedeflenir (Babanlı ve Akçay, 2018).

Yaşam boyu öğrenen olabilmek için bazı yeterliklere sahip olmak gerekir. Bu yeterlikleri Avrupa Komisyonu (European Commission, 2005) 8 başlık altında toplamıştır. Bunlar; Anadilde İletişim Yeterlikleri: Bireylerin sahip oldukları anadillerinde sözlü ve yazılı olarak duygu ve düşüncelerini ifade edebilmesi. Yabancı Dil Yeterliği: Bireylerin yabancı bir dili sözlü ve yazılı olarak kullanabilme, bir metni okuyup anlayabilme ve kendini ifade edebilmesi. Fen ve Teknoloji İle İlgili Temel Yeterlikler: Bireylerin fen ve teknolojiye ilişkin temel ilkeleri bilimsel süreç becerilerini öğrenebilme ve gelişmeleri takip edebilme. Matematiksel Yeterlikler: Bireylerin temel düzeydeki matematiksel becerileri, kavramları kullanabilme, dört işlem becerisine sahip olma ve günlük yaşamda karşılaşılan problemleri çözebilme. Dijital Yeterlikler: Bireylerin dijital teknolojileri kullanarak bilgiye ulaşma, üretme, depolama ve transfer etme internet üzerinden ilgili paydaşlarla iletişime geçme ve işbirliği kurabilme. Öğrenmeyi Öğrenmeye İlişkin Yeterlikler: Bireylerin düşünme becerilerini kullanarak kendi öğrenme süreçlerini düzenleyebilme. Sosyal Sorumluluğa İlişkin Yeterlikler: Bireylerin içinde yaşadığı toplumdaki sosyal yaşama daha etkin ve işlevsel şekilde katılabilme. Kültürel Yeterlikler: Bireylerin, medya, sanat, resim, edebiyat vb. alanlarında duygularını ifade etme ve yaratıcı fikirler geliştirme yeterlikleri şeklinde tanımlanmıştır.

Türkiye’de yaşam boyu öğrenme yeterince bilinen bir kavram olmadığı için eğitimlere de zorunlu olmadığı müddetçe düşük katılıma yol açmaktadır. İnsanlarda çoğunlukla eğitim öğretim faaliyetleri bir işe girene kadar önemli olduğu düşünülmekte yaşam boyu devam ettiği farkındalığı düşük kalmaktadır. Toplumda yaşam boyu öğrenme kültürü oluşmasıyla, daha fazla kişiden, eğitim ve öğretim talebi gelebilecek dijitalleşmenin sunduğu imkanlardan da faydalanarak dezavantajlı kişiler de dahil olmak üzere çok sayıda kişi fırsatlardan yararlanabilecektir. Bu kapsamda yaşam boyu öğrenme faaliyetlerinin ülke çapında sistematik olarak yürütülmesine ihtiyaç vardır (Urhan, 2020). Bu ise anaokulundan itibaren üniversiteler de dahil olmak üzere hem örgün hem de yaygın eğitim ile mümkündür.

Öğretmenlerin topluma yön verme ve değişimlerin öncüsü olma rolleri düşünüldüğünde yaşam boyu öğrenme yeterliklerine sahip olmaları beklenir (Toprakçı, 2017). Bireylerin yaşam boyu öğrenme yeterliklerini kazanabilmesi için rehber ve model olarak görülen öğretmenlerin bahse konu yeterliklere ne derece sahip oldukları önemlidir (Gencel, 2013). Chapman vd. (2003) yaşam boyu öğrenen toplumların ortaya çıkmasında öğretmen eğitimi vurgulayarak öğretmen adaylarına yaşam boyu öğrenme yeterliklerinin kazandırılması gerektiğini belirtmişlerdir. Ayrıca öğretmen ve öğretmen adaylarının öğretim teknolojilerindeki yenilikleri takip etme, alanlarındaki gelişmeler ve bilgi değişimlerinden haberdar olabilmeleri içinde söz konusu yeterliklere sahip olmaları gerekir.

Alanyazında Karakış ve Demirtaş (2022) 471 öğretmen adayı ile yaptıkları çalışmada, öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenme eğilimlerini orta düzey olarak belirlemişlerdir. Yasa (2018) 539 öğretmen adayı ile yaptığı yüksek lisans çalışmasında öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenme düzeylerini orta düzey olarak bulmuştur. Bulaç ve Kurt (2019) eğitim fakültesi son sınıfta öğrenim gören 394 öğretmen adayı ile yaptıkları çalışmada, öğretmen adaylarının yaşam boyu eğilimlerini orta-üst düzey olarak belirlemişlerdir. Gür Erdoğan, Bayat ve Şentürk (2017) 227 pedagojik formasyon öğrencileri ile yaptıkları çalışmada öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenme düzeylerini orta düzey olarak belirlemişlerdir. Duymuş ve Sulak (2018) farklı bölümlerde öğrenim gören 104 son sınıf öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenme eğilimlerini orta düzey olarak ifade etmişlerdir. Tunca, Alkın Şahin ve Aydın (2015) 286 öğretmen adayı ile yaptıkları çalışmada, öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenme eğilimlerini düşük düzey olarak belirlemişlerdir. Ekşioglu, Tarhan ve Çetin Gündüz (2017) Marmara, Karadeniz ve İç Anadolu bölgelerinden birer üniversite olarak 352 öğretmen adayı ile oluşturdukları örneklem grubundaki katılımcıların yaşam boyu öğrenme eğilimlerini düşük olarak tespit etmişlerdir. Ergün ve Kurnaz (2017) uzaktan eğitim ile pedagojik formasyon eğitimi alan öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenme eğilimlerini düşük düzey olarak ortaya koymuşlardır. Güzel (2017) ortaöğretim fen ve matematik eğitimi alan 411 öğretmen adayı ile yaptıkları çalışmada katılımcıların yaşam boyu öğrenme eğilim düzeylerini düşük olarak ifade etmiştir. Göloğlu Demir (2022) 357 öğretmen adayı ile yaptıkları çalışmada yaşam boyu öğrenme eğilimlerinin düşük olduğunu vurgulamıştır.

Ulusal alanyazında öğretmen adaylarının eğitim öğretim süreçlerinde yaşam boyu öğrenmenin önemini ortaya koyan çalışmalar da sayıca fazladır. Bulaç ve Kurt (2019) öğretmen adaylarının, araştırmacı, öğrenmeye istekli ve yaşam boyu öğrenmelerini sürdürmek için çabalayan bireyler olduklarını ifade etmişlerdir. Göloğlu Demir (2022) aday öğretmenlerin yaşam boyu öğrenme eğilimlerini geliştirebilmek için eğitim fakültelerinde konu ile ilgili hem ders hem de ders dışı eğitim faaliyetlerinin geliştirilmesi gerektiğini bildirmiştir. Aykaç ve Aslandağ (2019) pedagojik formasyon programı öğretmen adayları ile yaptıkları çalışmada, eğitim fakültelerinin programlarında yaşam boyu öğrenme eğilimini artırma ve destekleme adına etkinlikler düzenlenmesi gerektiğini vurgulamışlardır. Kılıç (2014), öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenmenin gereğine ve önemine inandıklarını ve eğitim fakültelerinin programına yaşam boyu öğrenme ile ilgili dersler konulması gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca farkındalığın artırılmasının amaçlandığı bu derslerde yaşam boyu öğrenme becerileri, gereği, önemi, olumlu ve olumsuz bakış açılarına yer verilmesi gerektiği ortaya konmuştur. Özoğlu ve Kaya (2021), öğretmen adaylarının ülkenin geleceğini şekillendirmede önemli rol oynayacak kişiler olduğunu bu nedenle yaşam boyu öğrenme beceri ve kazanımlarının programlara çıktılarını çeşitli şekillerde görülebilecek şekilde entegre edilmesi gerektiğini öne sürmüşlerdir. Demiralp ve Kuzu (2017), eğitim fakültelerinde aday öğretmenlere yaşam boyu öğrenmeye ilişkin kişisel ve mesleki yetkinliklerini geliştirmelerine yönelik ortamlar oluşturarak, yönlendirmeler yaparak, danışma ve rehberlik hizmetleri verilmesi gerektiğini belirlemişlerdir. Aynı şekilde Gedik ve Sarpkaya Aktaş (2016), öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenmeyi gerekli gördüklerini ve yaşam boyu öğrenme becerilerini kazanabilecekleri ortamlar oluşturulması gerektiğini, öğretmen adaylarına kompozisyon yazdırarak topladıkları verilerle elde etmişlerdir. İlic ve Haseski (2019) öğretmen adaylarının büyük çoğunluğunun yaşam boyu öğrenme dersinden haberdar olmadığını, dersin gerekli olduğunu, bireysel, sosyal ve mesleki anlamda beklentilerinden dolayı dersi seçmek istediklerini belirlemişlerdir. Çağatay (2021) yaşam boyu öğrenme dersini seçen 38 öğretmen adayı ile yaptığı görüşmelerde adayların, ders hakkında bilgi sahibi olmadığı derse ve ilişkin kavramlarla ilgili bilgilere ihtiyaçları olduğunu belirtmiştir.

Uluslararası alan yazında da yaşam boyu öğrenmenin öğretmen adayları için öneminden bahsedilmiştir. Scheuch, Shouping ve Gaston (2009) öğretmen adaylarının branşları ile ilgili eğitim

almalarının yeterli olmadığını, yaşam boyu öğrenme becerileri gibi temel yaşam becerilerinin fakültedeki öğretim programları içerisine örtük bir şekilde yaratıcı etkinliklerle eklenmesi gerektiğini belirtmişlerdir. [Stefanov, Naskinova ve Rouman \(2007\)](#), öğretmen adayları için yaşam boyu öğrenme yeterliklerinin önemine vurgu yaparak, öğretmen adaylarına bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanma olanağı sağlayan öğretmen yetiştirme programlarıyla öğretmenlerin yaşam boyu öğrenme yeterliklerinin geliştiğini tespit etmişlerdir. [Dută ve Rafailă \(2013\)](#) konuyu eğitim fakültesindeki öğretim elemanlarının görüşlerine göre değerlendirmiş, öğrencilerin mesleki gelişim ile profesyonelliklerini artırmaları ve bilgilerini güncellemeleri için YBÖ'ye ihtiyaçları olduğu ifade etmişlerdir. Öğretim elemanları ile yapılan bir çalışmada [Kilag vd. \(2023\)](#) öğretim elemanları, öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenme yeterliklerini geliştirmede daha fazla uygulama ve deneyim elde edebilecekleri ortamlar oluşturulması ve teknolojinin yenilikçi yanlarının bu ortamlara dâhil edilmesini vurgulamışlardır. [Matsumoto, Ramírez-Montoya ve Glasserman \(2022\)](#) eğitim fakültelerindeki öğretim programlarının öğretmen adaylarını etkili öğretim ve yaşam boyu öğrenme eğilimlerini geliştirmeye yönelik hazırlanması gerektiğini ifade etmişlerdir. [Coronado ve Alentejan \(2020\)](#) çalışmalarında yaşam boyu öğrenme ile iş-yaşam dengesi arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğunu belirleyerek yaşam boyu öğrenme becerileri ile donatılmış öğretmen eğitiminin öğretmen adaylarına meslek yaşamlarında öğrencileri ve velileri ile olumlu bir iş-yaşam dengesi geliştirebileceklerini ileri sürmüşlerdir. [Battulga ve Sandui \(2022\)](#) yaşam boyu öğrenme konusunda profesyonel bir öğretmen için gerekli yeterliliklerin neler olduğu ve bu konuda öğretmenlerin mesleki gelişim sürecinin hayati kısmının ne olduğu sorularına cevap aramak için delphi yöntemini kullanmışlardır. Araştırma sonucunda, yaşam boyu öğrenme yeterlikleri için 12 kişilik özelliği, 51 bilgi becerisi, 9 tutum ve 8 değer olmak üzere toplam 80 gösterge belirlemişlerdir.

Yaşam boyu öğrenme ile ilgili, ölçek geliştirme, eğilimlerin belirlenmesi, önemi ve diğer değişkenlerle arasındaki ilişkilerin incelendiği çalışmalar mevcut olmasına rağmen öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenme yeterliklerinin belirleyicileri ve eğitim fakültelerinde ders olarak konulmasına yönelik ihtiyaç belirleme çalışmalarına rastlanmamıştır. İhtiyaç, bir amaca ulaşabilmek için gerekli olan şeylerdir. İhtiyaç analizi ise, bu gerekli olan şeyleri belirleyebilmek için verilerin toplanması, analiz edilmesi ve betimlenmesi sürecidir ([Acar Erdol ve Gözütok, 2017](#)). Eğitimde ihtiyaçların belirlenmesi program geliştirme sürecinin ilk aşamasıdır. Sürecin doğru bir biçimde şekillendirilebilmesi için ilk aşamanın titizlikle yürütülmesi gerekir. İhtiyaç analizi çalışmaları programın amaçlarının gerçek anlamda neler olduğunu ortaya koymaya yardımcı olur. Bu nedenle ihtiyaç belirleme çalışmalarında, bireyin, toplumun ve konu alanı ile ilgili ihtiyaçların neler olduğu belirlenmeye çalışılır ([Demirel, 2015](#)). Bu çalışmanın da öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenme ile ilgili belirleyicilerini ve ihtiyaçlarını belirleyebilme adına alan yazındaki boşluğu doldurması beklenmektedir. Bu kapsamda araştırmanın problemi, "uzman ve öğretmen adaylarının görüşlerine göre öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenme yeterlikleri ve belirleyicileri nelerdir?" şeklinde ifade edilebilir. Bu soruya aşağıda verilen iki temel alt problem ile cevap verilmeye çalışılmıştır.

1. Uzman görüşlerine öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenme yeterliklerinin belirleyicileri nelerdir?
2. Öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenme yeterliklerine katılma durumları ne düzeydedir?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada, öğretmen adaylarının günümüzün gerekliliklerinden olan yaşam boyu öğrenme yeterliklerini ve belirleyicilerini ortaya koymaları amaçlanmıştır. Amaç doğrultusunda alan yazın taraması, uzmanlarla görüşme formu ve anket kullanarak veri çeşitlenmesine gidilmiştir. Bu kapsamda çalışma durum çalışması yöntemi ile yürütülmüştür. Durum çalışması, araştırmacıların bir durumu, gözlem, görüşme, anket, ölçek ve doküman gibi çoklu veri toplama araçları kullanıp veri çeşitlenmesine giderek ele alınan durumun derinlemesine ve detaylı bir şekilde incelediği çalışmalardır ([Creswell, 2007](#)). Çalışmada, desen olarak iç içe çoklu durum deseni kullanılmıştır. İç içe çoklu durum deseni, kendi içinde birden fazla analiz birimi olan birden fazla durumun olduğu çalışmalardır ([Yin, 2014](#)). Çalışma grubunda

yer alan uzmanlar farklı unvan ve farklı üniversitelerde, öğretmen adayları ise özel eğitim ve sınıf öğretmenliği bölümleri ile sınırlıdır.

Çalışma Grubu

Araştırmada çalışma grubu, amaçlı örnekleme türlerinden ölçüt örnekleme tekniğine göre belirlenmiştir. Ölçüt örnekleme, örneklem grubu seçilirken araştırmacının problem durumuna göre belirli ölçütlere sahip kişilerin örnekleme dahil edildiği örneklem türüdür (Büyükoztürk vd., 2011). Uzman görüşü alınan katılımcılardan ölçüt olarak, yaşam boyu öğrenme alanında bilimsel çalışma yapmış olmak, öğrencilerden ise eğitim fakültesinde eğitim alıyor olma ve gönüllü katılım sağlama ölçütleri olarak belirlenmiştir. Bu kapsamda çalışmaya 7 uzman (1 Prof. Dr., 3 Dr. Öğr. Üyesi, 2 Öğr. Gör. Dr. ve 1 Bilim Uzmanı) katılmıştır. Bilim uzmanı olan katılımcının yüksek lisans tez konusu, yaşam boyu öğrenmedir. Prof. Dr. unvanına sahip katılımcının ise doktora tez konusu yaşam boyu öğrenmedir. Diğer uzmanlar ise doktor derecesine sahip ve konu ile ilgili makale veya bildiri çalışmalarına sahiptir. Çalışmaya katılan öğretmen adayları ise uygun örnekleme tekniğine göre belirlenen 104 kişidir. Uzman katılımcılara ait demografik özellikler Çizelge 1’de verilmiştir.

Çizelge 1. Uzman grubun demografik özellikleri

Katılımcılar	Unvan	n	%
Uzmanlar	Prof. Dr.	1	14.2
	Dr. Öğr. Üyesi	3	42.8
	Öğr. Gör. Dr.	2	28.8
	Bilim Uzmanı	1	14.2
Toplam		7	100

Çizelge 1’de ki verilere göre görüş bildiren uzmanların; %14.2 si (n:1) Prof. Dr., %42.8’i (n:3) Dr. Öğr. Üyesi, %28.8’i (n:2) Öğr. Gör. Dr. ve %14.2 si (n:1) Bilim uzmanıdır.

Öğretmen adaylarına ait demografik özelliklere ise Çizelge 2’de yer verilmiştir.

Çizelge 2. Öğretmen adaylarının demografik özellikleri

Katılımcılar		n	%	
Öğretmen adayları	Cinsiyet	Erkek	41	39.4
		Kadın	63	60.6
	Sınıf	1	35	33.6
		2	43	41.3
		3	14	13.4
		4	12	11.7
	Bölüm	Özel eğitim	32	30.7
		Sınıf öğretmenliği	72	69.3
Toplam		104	100	

Çizelge 2’de ki verilere göre öğretmen adaylarının %39.4’ü (n:41) erkek, %60.6’sı (n:63) kadındır. %33.6’sı (n:35) 1.sınıf, %41.3’ü (n:43) 2.sınıf, %13.4’ü (n:14) 3.sınıf ve %11.7’si (n:12) 4.sınıf öğrencisidir. Bölüm olarak ise %30.7’si (n:32) özel eğitim öğretmenliği ve %69.3’ü (n:72) sınıf öğretmenliği bölümünde öğrenim görmektedir.

Veri Toplama Araçları

Çalışmada veri toplamak için farklı veri toplama araçları kullanarak veri çeşitlemesi yoluna gidilmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda yarı yapılandırılmış görüşme formu uzmanlara ve anket veri toplama aracı olarak öğretmen adaylarına uygulanmıştır.

Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu: Çalışma kapsamında araştırmacı tarafından oluşturulan ve beş sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formunda, Öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenme yeterliklerinin geliştirilmesi için neler yapılmalıdır? Öğretmen adayları yaşam boyu öğrenen olabilmek için nelere ihtiyaç duyarlar? Öğretmen adayları meslek yaşamlarında yaşam boyu öğrenme yeterliklerini nasıl kullanabilirler? Yaşam boyu öğrenmenin öğretilmesi ile ilgili alandaki eksiklikler nelerdir? Eğitim fakültelerinde yaşam boyu öğrenme dersine ihtiyaç var mıdır? Sorularına yer verilmiştir. Sorular hazırlandıktan sonra iki alan uzmanından görüş alınmış ve bir sorunun benzer nitelik taşıması nedeniyle çıkarılmasına karar verilerek beş soru şeklinde son hali verilmiştir.

Yaşam Boyu Öğrenme Yeterlikleri Anketi: Çalışma kapsamında araştırmacı tarafından Avrupa Komisyonunca (2005) belirlenen yaşam boyu öğrenme yeterlikleri dikkate alınarak anket geliştirilmiştir. Hazırlanan anket maddeleri 11 uzmanın görüşüne sunulmuş uzmanlardan 4'ü dönüt vermiştir. Uzmanların görüşleri doğrultusunda bir madde ikiye bölünmüş ve kültürel yetkinlik ile ilgili bir soru eklenerek toplam 23 maddeden oluşan bir anket elde edilmiştir. Anket ilk önce 17 öğrenciye uygulanmış soruların anlaşılabilirliği ile ilgili öğrencilerden herhangi bir olumsuz dönüt olmamıştır. Anketin cronbach alpha güvenirlik katsayısı 0.824 olarak hesaplanmıştır.

Verilerin Analizi

Uzmanlardan elde edilen görüşler metin olarak transkript edildikten sonra içerik analizi ile çözümlenmiştir. İçerik analizi, metinlerin veya iletilerin içeriğinin nesnel, ölçülebilir ve doğrulanabilir bir şekilde çözümleyebilmektir (Fiske, 1996). Öğretmen adaylarından elde edilen görüşler ise ortalama, yüzde ve frekans şeklinde analiz edilerek verilmiştir. Anket 5'li likert olarak düzenlendiği için her bir sorudan alınan puanlar 1-5 arasındadır. Öğretmen adaylarının anketten aldıkları puanların düzeylerini 3'e ayırdığımızda 1.00 – 2.32 arası düşük, 2.33 – 3.65 arası orta ve 3.66 – 5.00 arası yüksek düzeydir.

Geçerlik ve Güvenirlik

Araştırmada geçerlik ve güvenirliği sağlamak için birçok farklı önlemler alınmıştır. Geçerliği sağlamak için; veri toplama araçları hazırlanırken sürecin açıklanması, alınan uzman görüşleri ve bu doğrultuda yapılan düzenlemelerin açıklanması, katılımcıların görüşlerinden doğrudan alıntılar yapma, yöntemin ve örneklem grubunun gerekçeleriyle açıklanması ve verilerin analizinin açıklanması gibi önlemler alınmıştır.

Araştırmada güvenirliği sağlamak için; veri kaybının önlenmesi, bulguların yorum yapmadan objektif bir şekilde sunulması ve görüş uyumunun hesaplanması gibi önlemler alınmıştır. Görüş uyumu için Miles ve Huberman'ın (1994) görüş uyumu formülü kullanılmıştır. Bu formüle göre $[G.U = G.B / (G.B + G.A) * 100]$ görüş uyumunun %70 ve üzeri olması yeterlidir (Miles ve Huberman, 1994). Çalışmada içerik analizinde iki kodlayıcı arasındaki görüş uyum oranı %83,3 olarak belirlenmiştir. Ayrıca anketin cronbach alpha güvenirlik katsayısı 0.824 olarak hesaplanmıştır.

BULGULAR

1. Uzman Görüşlerine Göre Öğretmen Adaylarının Yaşam Boyu Öğrenme Yeterliliklerinin Belirleyicileri Nelerdir?

Uzmanlar, öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenme yeterliklerinin geliştirilmesi için teori teması altında ders verme (n:4), pratik teması altında ise uygulama imkânı verilmesi (n:4) şeklinde görüş belirtmişlerdir. Uzman görüşlerine Çizelge 3'de yer verilmiştir.

Çizelge 3. Öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenme yeterliklerinin geliştirilmesi için neler yapılabileceğine dair uzman görüşleri

Tema	Kod	f
Teori	Ders verme	4
Pratik	Uygulama	4

Çizelge 3'te görüldüğü gibi belirlenen kodlara ilişkin uzmanların bazı örnek görüşleri şu şekildedir;

"Eğitim Fakültelerinde öğretmen adaylarına yaşam boyu öğrenme becerilerinin öğretilmesi amacıyla yaşam boyu öğrenme dersi verilebilir. Çünkü becerilerin oluşmasını sağlayabilmek için konu ile ilgili temel düzeyde bilgi sahibi olmak gerekir". (U1)

"Öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenme becerilerinin geliştirilmesi için onların profesyonel yaşamları boyunca öğrencilerine kaliteli ve etkili bir eğitim sağlamalarına yardımcı olabilmek için fakülte yaşamlarında yaşam boyu öğrenme dersleri verilmesi önemli bir unsurdur". (U5)

"Öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenme becerilerini geliştirebilme adına deneyimlerinden öğrenmeyi ve bu deneyimleri gelecekteki uygulamalar için kullanmayı öğrenmeli ve öğretmenlik kariyerlerinde sürekli mesleki gelişimin önemini anlamalarını sağlamalıyız. Bu, yeni öğretim stratejilerini öğrenme, pedagojik becerilerini geliştirme ve eğitim alanındaki en son araştırmaları takip etme isteğini içermelidir". (U3)

"Öğretmen adaylarının programa girdikleri ilk yıldan itibaren araştırma ve uygulamanın içinde olması sağlanmalıdır. Öğretmen adaylarının entelektüel kapasiteleri ile yaşam boyu öğrenme becerileri ilişkilidir bu yüzden bu kapasitenin artırılması için sanat, spor, müzik gibi alanlarla zenginleştirilmiş programlar uygulanmalıdır".(U2)

Uzmanlar, öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenen olabilmeleri için yaşam boyu öğrenme yeterliği teması altında, öğrenmeyi öğrenme (n:4), teknolojiyi kullanma (n:3) ve Avrupa Birliği anahtar yeterlikleri (n:1) şeklinde görüş belirtmişlerdir. Uzmanların görüşlerine Çizelge 4'de yer verilmiştir.

Çizelge 4. Öğretmen adayları yaşam boyu öğrenen olabilmek için nelere ihtiyaç duyduklarına dair uzman görüşleri

Tema	Kod	f
YBÖ yeterlikleri	Öğrenmeyi öğrenme	4
	Teknolojiyi kullanma	3
	AB Anahtar yeterlikleri	1

Çizelge 4'te görüldüğü gibi belirlenen kodlara ilişkin uzmanların bazı örnek görüşleri şu şekildedir;

"Öğretmen adaylarına bu anlamda öncelikle kendi öğrenme süreçlerini nasıl yöneteceklerini öğretmek gerekmektedir. Bu öğrenme süreci kendi öğrenme hedeflerini belirleme, zamanı yönetme ve öğrenme süreçlerini değerlendirme becerisini içermelidir. Aynı zamanda öğretmen adaylarına, bilgiye eleştirel bir bakış açısıyla yaklaşma ve karşılaştıkları problemleri çözme becerisi kazandırılmalıdır. Ayrıca öğretmen adayları, etkili öğrenme stratejilerine hakim olma, kendi öğrenme stillerini anlama, bilgiyi özümseme ve hatırlama tekniklerini kullanma ve yeni bilgileri mevcut bilgilerle entegre etme becerisi vb. beceriler kazanmaları yaşam boyu öğrenen olmalarına yardımcı olacaktır." (U3)

"Birinci olarak, öğretmen adaylarının çeşitli teknolojik araçları ve platformları kullanarak bilgiye ulaşma ve bu bilgiyi işleme becerileri geliştirilmeli, öğretmen adaylarının çeşitli öğrenme kaynaklarını keşfetmeleri ve bu kaynakları etkili bir şekilde kullanmaları teşvik edilmelidir. (Kitaplar, akademik dergiler, çevrimiçi kurslar ve diğer eğitim materyalleri vs.). İkinci olarak bu teşvik sayesinde farklı konular hakkında bilgi edinmek için çeşitli öğrenme kaynaklarına (online dersler, seminerler, podcast, web seminerleri ve diğer eğitim materyalleri) erişim sağlanması gibi. Yani eğitim teknolojilerini ve dijital araçları etkili bir şekilde kullanabilmeleri, öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenen olmalarında önemli bir katkı sağlar."(U7)

"Öğretmen adaylarının, alanları ile ilgili yenilikleri takip etmeye, Avrupa Birliği'nin belirlemiş olduğu anahtar yeterliklerine ve yaşam boyu öğrenme becerilerine sahip olmaya ihtiyaçları vardır."(U1).

Uzmanlar, öğretmen adaylarının meslek yaşamlarında yaşam boyu öğrenme yeterliklerini kullanabilmek için dönüşüm teması altında kendini geliştirme (n:5) ve yeniliklere uyum (n:2) şeklinde görüş belirtmişlerdir. Uzmanların görüşleri Çizelge 5'te verilmiştir.

Çizelge 5. Öğretmen adaylarının meslek yaşamlarında yaşam boyu öğrenme yeterliklerini nasıl kullanabileceklerine dair uzman görüşleri

Tema	Kod	f
Dönüşüm	Kendini geliştirme	5
	Yeniliklere uyum	2

Çizelge 5'te görüldüğü gibi belirlenen kodlara ilişkin uzmanların bazı örnek görüşleri şu şekildedir;

"Öğretmen adayları, kendilerini alanlarında sürekli geliştirme çabası içinde olarak ve bu konuda öğrencilerine rol model olarak meslek yaşamlarında yaşam boyu öğrenme becerilerini kullanabilir. Bir başka ifadeyle değişen dünyada meslek yaşamlarına başladıklarında gelişim odaklı bir kariyer planlaması yaparak bu becerileri etkili olarak kullanabilirler."(U2)

"Öğretmen adayları meslek yaşamlarında, alanlarında en son ne olduğunu takip etmek ve yeni öğretim stratejileri, teknolojiler ve pedagojik araştırmalar hakkında bilgi edinerek kendilerini yenilemelidirler. Aksi takdirde teknolojiyi aktif olarak kullanan Z kuşağı öğrencilerine hitap etme şansları çok zor. Yaşam boyu öğrenme becerilerini kullanarak öğrencilere bu becerilerin önemini gösterebilirler, kendi öğrenme süreçlerini paylaşıyor ve öğrencilere öğrenmenin bir ömür boyu sürecek bir yolculuk olduğunu göstererek, onları kendi yaşam boyu öğrenme yolculuklarına teşvik edebilirler, kendi profesyonel gelişimlerini desteklemek için yaşam boyu öğrenme becerilerini kullanabilirler".(U6).

Uzmanlar, yaşam boyu öğrenmenin öğretilmesi ile ilgili alandaki eksiklikleri ders olmaması (n:4) ve edinim eksikliği (n:2) şeklinde değerlendirmişlerdir. Uzmanların görüşleri Çizelge 6'da verilmiştir.

Çizelge 6. Uzmanlara göre yaşam boyu öğrenme ile ilgili alandaki eksikliklerin neler olduğuna dair uzman görüşleri

Tema	Kod	f
Alandaki eksiklikler	Ders olmaması	4
	Edinim eksikliği	2

Çizelge 6'da görüldüğü gibi belirlenen kodlara ilişkin uzmanların bazı örnek görüşleri şu şekildedir;

"Yaşam boyu öğrenme, az sayıda üniversitede ders olarak var. Eğitim fakültelerinde ayrı bir anabilim dalı olarak kurulmasına rağmen şu an tamamen pasif durumdalar. Ayrıca eğitim fakültelerinde bu konuda ders olmayışı ve programların yaşam boyu öğrenme becerilerini edinmelerini sağlayacak şekilde düzenlenmemiş olması da büyük bir eksiklik olarak karşımıza çıkmaktadır "(U5)

"Aslında yaşam boyu öğrenme öğretilemez. Çünkü beceriler öğretilmez sürece dayalı kazanılır. Edimler yoluyla uygulama yaparak aşama aşama edinilir. Öğrenmek ile uygulamak aynı şeyler değildir. Bu nedenle öğrenilmesi/öğretilmesi yeterli olmaz. Beceri edimi süreci yaşatılmalıdır. O nedenle bence daha çok alanda yaşam boyu öğrenmeye yönelik uygulama ve edinmeye yönelik eksiklikler mevcut." (U2).

Uzmanlar, eğitim fakültelerinde yaşam boyu öğrenme dersine gerekli teması altında ayrı bir ders olarak verilmeli (n:4) ve ilgili derslere entegre edilmeli (n:3) şeklinde görüş belirtmişlerdir. Uzman görüşleri Çizelge 7'de verilmiştir.

Çizelge 7. Uzmanların eğitim fakültelerinde yaşam boyun öğrenme dersine ihtiyaç olup olmadığına dair görüşleri

Tema	Kod	f
Gerekli	Ayrı bir ders olmalı	4
	İlgili derslere entegre edilmeli	3

Çizelge 7'de görüldüğü gibi belirlenen kodlara ilişkin uzmanların bazı örnek görüşleri şu şekildedir;

"Evet, eğitim fakültelerinde yaşam boyu öğrenme dersine kesinlikle ihtiyaç vardır. Yaşam boyu öğrenme becerileri, öğretmen adaylarına sadece kendi profesyonel gelişimleri için değil, aynı zamanda öğrencilere bu becerileri öğretme yeteneği için de çok önemlidir. Bununla birlikte yaşam boyu öğrenme, öğretmenlerin kendi bilgi ve becerilerini sürekli güncellemelerine yardımcı olur. Bu, onların alanlarındaki en son gelişmeleri, pedagojik stratejileri ve eğitim teknolojilerini takip etmelerini sağlar. Ayrıca, öğrencilere 21. yüzyıl becerilerini, özellikle eleştirel düşünme, problem çözme, yaratıcı düşünme, dijital okuryazarlık ve iletişim becerileri öğretmeye yardımcı olur."(U3)

"Aslında yaşam boyu öğrenmeyi ayrı bir ders olarak koymaktan ziyade ilgili ve ilişkili derslerle entegre etmek daha doğru bir yaklaşım olacaktır. Bunu şu yüzden söylüyorum, yaşam boyu öğrenme becerileri çeşitlidir ve bu becerilerin bir ders değil her dersin kapsamında kazandırılması, eklektik şekilde fakülte felsefesine dönüşmesi ve öğrenme çıktılarında kendine yer bulması esastır. Lisansüstü'nde ise bu alanda araştırma yapma uygulama geliştirmek için anabilim dallarının varlığı yeterlidir".(U2).

Uzmanlar, öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenme yeterliklerini geliştirmek için ayrı bir derse ihtiyaç olduğunu bu durumun alanda bir eksiklik olarak karşımıza çıktığını veya başka derslerle entegre edilmesi ve uygulamaya ağırlık verilmesi gerektiğini belirtmektedirler. Öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenen olabilmesi için, öğrenmeyi öğrenmeleri ve teknolojiyi bilinçli bir şekilde kullanabilmeleri önemlidir. Öğretmen adaylarının, yaşam boyu öğrenme yeterliklerini kullanabilmeleri kendini geliştirebilmelerine ve yeniliklere uyum sağlayabilmelerine bağlıdır.

2. Öğretmen Adaylarının Yaşam Boyu Öğrenme Yeterliklerine Katılma Durumları Ne Düzeydedir?

Öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenme yeterlikleri, ters puanlanan maddeler içerisinde ortalaması en düşük olan 4.25 ile "vatandaş olarak hak ve sorumluluklarımın neler olduğunu kısmen biliyorum" en yüksek ise 1.74 ile "anadilimde iletişim kurmak için yazılı, sözel, jest ve mimik gibi iletişimsel becerilerine fazlaca gerek yoktur" maddeleri olmuştur. Ters olmayan maddelerde ise en yüksek ortalama 4.60 ile "farklı fikir, inanç, duygu, düşünce ve kültürlere saygı ve ilgi gösteririm" en düşük ortalama ise 2.66 ile "yabancı bir dilin dört temel becerisi olan konuşma, yazma, dinleme ve anlama becerilerine sahibimdir" maddeleridir. Öğretmen adaylarının ankette yer alan yaşam boyu öğrenme yeterlikleri ile ilgili sorulara verdikleri cevapların yüzde ve frekans değerleri ile düzeylerine Çizelge 8'de yer verilmiştir.

Çizelge 8. Yaşam boyu öğrenme yeterlikleri anketi maddelerine verilerin cevapların betimsel değerleri

		Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	Ortalama	Düzyey
1-Anadilimi kullanmak için yeterli kelime, deyim, atasözü ve dil bilgisi kurallarını bilmeme gerek yoktur.*	f 60 % 57.7	19 18.3	12 11.5	9 8.7	4 3.8	1.82	Yüksek	
2-Anadilimde iletişim kurmak için yazılı, sözel, jest ve mimik gibi iletişimsel becerilere fazlaca gerek yoktur.*	f 64 % 61.5	19 18.3	10 9.6	6 5.8	5 4.8	1.74	Yüksek	
3- Anadilde konuşma ve kişiler arası iletişim kurmak dikkatimi çeker.	f 3 % 2.9	4 3.8	13 12.5	35 33.7	49 47.1	4.18	Yüksek	
4-Anadilimde bir dilin dört temel becerisi olan konuşma, yazma, dinleme ve anlama becerilerine sahibimdir.	f 3 % 2.9	5 4.8	5 4.8	28 26.9	63 60.6	4.37	Yüksek	
5-Yabancı dilimi kullanmak için yeterli kelime, deyim, atasözü ve dil bilgisi kurallarını bilmeme gerek yoktur.*	f 49 % 47.1	24 23.1	23 22.1	6 5.8	2 1.9	1.92	Yüksek	
6-Yabancı dilde iletişim kurmak için yazılı, sözel, jest ve mimik gibi iletişimsel becerilere fazlaca gerek yoktur.*	f 55 % 52.9	24 23.1	9 8.3	3 2.9	3 2.9	1.79	Yüksek	
7-Yabancı bir dilde iletişim kurmaya ve kişiler arası iletişim kurmaya karşı ilgiliyimdir.	f 11 % 10.6	16 15.4	33 31.7	19 18.3	25 24	3.29	Orta	
8-Yabancı bir dilin dört temel becerisi olan konuşma, yazma, dinleme ve anlama becerilerine sahibimdir.	f 22 % 21.2	35 33.7	18 17.3	14 13.5	15 14.4	2.66	Orta	
9-Matematik daha çok akademik anlamda ve sınavlarla ilgili olduğu için günlük hayatta temel matematiksel kavram ve dört işlem bilgisine gerek yoktur.*	f 44 % 42.3	8 7.7	22 21.2	6 5.8	4 3.8	2.01	Yüksek	
10-Günlük hayatımda karşılaştığım problem veya durumlarda matematiksel kavram ve dört işlem becerilerimi kullanabilirim.	f 3 % 2.9	8 7.7	16 15.4	30 28.8	47 45.2	4.05	Yüksek	
11-Günlük hayattaki ihtiyaçlarımı karşılayabilmek için fen bilimleri ve doğal hayat ile ilgili temel bilgi ve becerilere sahibimdir.	f 2 % 1.9	6 5.8	21 20.2	48 46.2	27 26.0	3.88	Yüksek	
12-Günlük hayatımda karşılaştığım problem veya durumlarda fen ve doğal hayatla ilgili bilgi ve becerilerimi kullanabilirim.	f 2 % 1.9	7 6.7	20 19.2	43 41.3	32 30.8	3.92	Yüksek	
13-Dijital cihazları (laptop, akıllı telefon, akıllı saat vb) kullanarak günlük işlerimi (alışveriş, bankacılık, randevu, iletişim) sanal ortam yerine yüz yüze yaparım.*	f 10 % 9.6	24 23.1	35 33.7	20 19.2	15 14.4	3.05	Orta	
14-Dijital cihazları kullanırken gerekli güvenlik önlemlerini alabilirim.	f 5 % 4.8	5 4.8	24 23.1	36 34.6	34 32.7	3.85	Yüksek	
15-Dijital cihazları ve interneti kullanarak bilgiye ulaşma, saklama, paylaşma ve değerlendirmeler yapabilirim.	f 3 % 2.9	5 4.8	15 14.4	37 35.6	44 42.3	4.09	Yüksek	
16-İnternet ortamında araştırma ve öğrenme yaparken planladığımdan fazla zaman harcayabiliyorum.*	f 5 % 4.8	5 4.8	27 26.0	37 35.6	30 28.8	3.78	Düşük	
17-Kendimin nasıl daha iyi öğrendiğini, öğrenmeye ilişkin beceri ve yeteneklerimin güçlü ve zayıf yanlarını bilirim.	f 3 % 2.9	3 2.9	20 19.2	45 43.3	33 31.7	3.98	Yüksek	
18-Kendi öğrenme sürecimi gerçekleştirebilme, işbirliği ile grup halinde çalışabilme becerisine sahibimdir.	f 2 % 1.9	4 3.8	14 13.5	42 40.4	42 40.4	4.13	Yüksek	
19-Vatandaş olarak hak ve sorumluluklarımın neler olduğunu kısmen biliyorum.*	f 2 % 1.9	2 1.9	14 13.5	36 34.6	50 48.1	4.25	Düşük	
20-Sosyal yaşantımda ve öğrencilik yaşantımda olumlu ve sağlıklı iletişim kurmakta zorlanırım.*	f 43 % 41.3	34 32.7	16 15.4	6 5.8	5 4.8	2.00	Yüksek	
21-Sosyal ve sanal ortamlarda herhangi bir konuyla ilgili görüş, düşünce ve önerilerimi paylaşmaktan çekinirim.*	f 23 % 22.1	26 25.0	33 31.7	17 16.3	5 4.8	2.56	Orta	
22-Farklı fikir, inanç, duygu, düşünce ve kültürlere saygı ve ilgi gösteririm.	f 2 % 1.9	0 0	8 7.7	17 16.3	77 74.0	4.60	Yüksek	
23- Bireylerin sahip olduğu öz kültürlerinin önemli olduğunu düşünürüm.	f 5 % 4.8	7 6.7	21 20.2	17 16.3	54 51.9	4.03	Yüksek	

*Ters puanlı maddeler

Anketin alt boyutları ve geneli için katılımcı sayısı, minimum, maksimum, ortalama, standart sapma değerleri ve düzeylerine ait betimsel değerler çizelge 9'da yer verilmiştir.

Çizelge 9. Anektin alt boyutları ve geneli için katılımcı sayısı, minimum, maksimum, ortalama, standart sapma değerleri

Boyutlar	N	Min	Max	X	S.sapma	Düzy
Anadilde yeterlik	104	1	5	3.03	1.07	Orta
Yabancı dilde yeterlik	104	1	5	2.42	1.17	Orta
Matematik ve Fende yeterlik	104	1	5	3.47	1.02	Orta
Dijital yeterlik	104	1	5	3.69	1.08	Yüksek
Öğrenmeyi öğrenme	104	1	5	4.05	0.93	Yüksek
Sosyo-kültürel yeterlik	104	1	5	3.49	1.03	Orta
Toplam (Genel)	104	1	5	3.30	1.05	Orta

Çizelge 9'da ki verilere göre yaşam boyu öğrenme yeterlikleri anketinin alt boyutlarından; dijital yeterlik ve öğrenmeyi öğrenme yeterliği için öğretmen adaylarının düzeyleri yüksek diğer alt boyutlar için orta düzey çıkmıştır. Anketin geneli için öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenme yeterlik düzeyleri orta düzeydir.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Yaşam boyu öğrenme, içinde yaşadığımız çağda sürekli yaşanan, yenilik, gelişim ve değişimlere bireylerin uyum sağlayabilmeleri açısından önemlidir. Öğretmenlerin, toplumların değişimine ön ayak olma rolleri nedeniyle bu durum öğretmenler ve öğretmen adayları için daha da önem arz etmektedir. Bu kapsamda çalışmada öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenme yeterlikleri ve belirleyicilerini ortaya koymak amaçlanmıştır.

Araştırmada uzmanlar öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenme yeterliklerini geliştirebilmeleri için fakültelerde ders olarak verilmesi ve yaşam boyu öğrenme ile ilgili uygulamalara yer verilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Alan yazında da [Scheuch, Shouping ve Gaston \(2009\)](#) yaratıcı etkinliklerle, [Kilag vd.\(2023\)](#) adayların uygulama ve deneyim kazanabilecekleri ortam, [Gedik ve Sarpkaya Aktaş \(2016\)](#) becerilerini artırabilecek ortamların gerekli olduğunu bildirmişlerdir. Yaşam boyu öğrenme yapısı itibarıyla birey merkezci bir yaklaşıma sahiptir. Bu nedenle bireylerin yaşam boyu öğrenme bilgi ve yeterliklerini geliştirmede kendi çabaları ve yaklaşımları daha önemlidir. [Thwe ve Kálmán, \(2023\)](#) yaşam boyu öğrenmenin gelişimini bireylerin onu nasıl algıladığına ve deneyimlerine bağlı olarak, öğretmen yeterlikleri için öğrenme stratejilerini nasıl kullandıklarına bağlı olduğunu ileri sürmüşlerdir. Uzmanlarda öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenme yeterliklerini geliştirebilmede öğrenmeyi öğrenme ve teknolojiyi kullanma kodlarını ön plana çıkarmışlardır. Öğretmen adayları da anketin alt boyutlarında sadece öğrenmeyi öğrenme ve dijital yeterlik boyutlarında yüksek ortalamaya ulaşabilmişlerdir. Bu yönüyle uzman görüşleri ile öğretmen adaylarının görüşleri birbiri ile örtüşmektedir. [Anthonysamy, Koo ve Hew \(2020\)](#); [Boyacı \(2019\)](#) ve [Uslu, Akdemir ve Genç \(2023\)](#) öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenmeleri ile dijital okuryazarlıkları arasında pozitif yönlü ilişki belirlemişlerdir. [Coronado ve Alentejan \(2020\)](#) yaşam boyu öğrenme becerilerini geliştirebilmek için verilmesi gereken eğitimlerden birinin de teknoloji kullanımı olduğunu belirtmişlerdir.

Günümüzde değişim ve yenilik her alanda kendini göstermektedir. Bu dönüşüme uyum sağlamak için bireylerin yaşam boyu öğrenme yeterliklerini kullanabilmeleri gerekir. Uzmanlara göre öğretmen adaylarının bunu sağlayabilmeleri için kendilerini geliştirmeleri ve yeniliklere uyum sağlamaları gerekir. [Ünal ve Akay \(2017\)](#) öğretmen adayları ile yaptıkları çalışmada gelişimin anahtarı olarak yaşam boyu öğrenme teması altında bu çalışmada olduğu gibi kendini geliştirme ve yaşama uyum sağlamak kodlarına ulaşmışlardır. Uzmanlar yaşam boyu öğrenme ile ilgili alandaki eksiklikleri ders olmaması ve edinim eksikliği olarak değerlendirmişlerdir. [Demiralp ve Kuzu \(2017\)](#) kütüphane, erişim, kurs, seminerler vb. ortamlar oluşturarak öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenme becerilerini edinebileceklerini ifade etmişlerdir. Benzer şekilde [İzci ve Koç \(2012\)](#) geliştirdikleri anket ile öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenmelerinde ortamların anlamlı fark oluşturup oluşturmadığını incelemişler, interneti kullananlar ve kütüphaneden yararlananlar lehine anlamlı fark belirlemişlerdir. [Göloğlu Demir \(2022\)](#) hem ders hem de ders dışı eğitim faaliyetleri ile aday öğretmenlere edinim kazandırılabilceği yönünde öneri sunmuştur. Uzmanlar ayrıca eğitim fakültelerinde yaşam boyu öğrenmenin ayrı bir ders olarak veya farklı öğretim programlarına entegre edilerek alandaki bu eksikliğin giderilebileceğinden bahsetmişlerdir. [Özoğlu ve Kaya \(2021\)](#) eğitim fakültelerinde yaşam boyu öğrenme beceri ve kazanımlarının programlara çok yönlü olarak entegre edilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Eğitim fakültesindeki öğrenimleri süresince öğretmen adaylarına yaşam boyu öğrenme yeterliklerini geliştirebilmek için öncelikle bilgi düzeylerini bunları uygulamaya dökabilmeleri için ise yeterlik düzeylerini geliştirecek ders ve uygulamalar hazırlanması yoluna gidilmelidir.

Çalışma kapsamında araştırmacı tarafından geliştirilen yaşam boyu öğrenme yeterlik anketine göre öğretmen adaylarının düzeyi, öğrenmeyi öğrenme ve dijital yeterlikler boyutlarında yüksek düzey, diğer boyutları ve anketin genelinde orta düzey olarak tespit edilmiştir. Benzer şekilde [Gencel \(2013\)](#) ve [Yasa \(2018\)](#) öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenmede kendilerini en yetersiz hissettikleri alanların yabancı dilde iletişim ile sosyal ve vatandaşlıkla ilgili yeterlikler olduğunu ifade etmişlerdir. Öğrenenlere yardımcı ve rol model olabilmeleri, araştırma yapip öğrenmeleri ve değişimleri yakalayabilmeleri için

öğretmen adaylarının meslek öncesinde yaşam boyu öğrenme yeterlikleri ve onu oluşturan öğelerin yüksek düzeyde olması beklenir. Bu sebeplerle eğitim fakültelerinde hem yaşam boyu öğrenme dersi konulması hem de ilgili derslerle ilişkilendirilerek verilmesi ihtiyaç olarak öne çıkmaktadır. Selvi (2011) Türkiye’de öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenme becerilerini kazanmadan eğitim fakültelerinden mezun olduklarını; Scheuch, Shouping ve Gaston (2009), üniversitelerin araştırma, yenilik, değişim ve yaratıcılık kültürüne sahip olduğunu belirtmişlerdir. Üniversitelerin bunu fırsata dönüştürerek yaşam boyu öğrenme yeterliğini kazandırmada aktif rol almaları gerekmektedir. Kılıç (2014), öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenmenin gereğine ve önemine inandıklarını belirterek, öğrencilerin farkındalığını artırmak için derslerin konulması gerektiğini ifade etmiştir. Alan yazında öğretmen ve öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenme düzeylerini inceleyen bazı çalışmalarda bu çalışmadakinin aksine katılımcıların yaşam boyu öğrenme düzeyleri yüksek çıkmıştır (Ayra ve Kösterilioğlu, 2015; Boztepe ve Demirtaş, 2018; Manbaki, 2023; Sevinç ve Çelebi, 2020; Yıldırım, 2021). Dokumacı Sütçü ve Sütçü (2022) öğretmen adaylarının yaşam ve kariyer becerileri ile bilgi, medya ve teknoloji becerilerini orta ve yüksek düzey olarak belirlemişlerdir. Karakış ve Demirtaş (2021), öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenme eğiliminde oldukları ve bu yeterliklere sahip olmalarının kendilerinin öğretmenlik mesleğinde mesleki gelişimlerine katkı sunacağını beyan ettiklerini ortaya koymuşlardır. Çağatay (2021), öğretmen adaylarının, dersin öğretmenlik mesleğinde öğrenci ve velilerle iletişim kurarken katkı sağlayacağını bu nedenle hayat boyu öğrenen olabilmeleri için birey olarak öğrenim süreçleri boyunca fakülte ve üniversite tarafından çeşitli olanaklarla desteklenmeyi istediklerini belirlemiştir. Benzer şekilde Wang (2018) meslekteki öğretmenlerin mesleki gelişimlerini sağlamak için ihtiyaçları doğrultusunda yaşam boyu öğrenme ile ilgili bilgi ve becerileri öğrenmeleri gerektiğini düşünmektedir. Buradan hareketle aday öğretmenlerin daha mesleğe başlamadan önce hem değişimi yakalama adına bireysel hem de mesleki gelişimlerini sağlayabilmeleri adına yaşam boyu öğrenme yeterliklerine ihtiyaç duydukları ileri sürülebilir.

Türkiye’de 2016 yılında eğitim fakülteleri bünyesinde Hayat Boyu Öğrenme ve Yetişkin Eğitimi Anabilim Dalları kurulmuştur. Bu anabilim dallarında lisans düzeyinde eğitim yoktur. Bazı üniversitelerde lisansüstü düzeyde eğitim verilmektedir, bu üniversitelerde ders olarak yaşam boyu öğrenmeye yer verildiği görülmektedir. Eğitim fakültesi olan 84 üniversiteden sadece 21 üniversitede yani %25’inde yaşam boyu öğrenme dersi bulunmaktadır. Lisans düzeyinde sadece bir üniversitede ders zorunlu olarak yer almakta iken diğerlerinde seçmeli olarak yer almaktadır. Bu bağlamda eğitim fakültelerinde yaşam boyu öğrenme dersine yeterince yer verilmediği bir eksiklik olarak göze çarpmaktadır. Ayrıca 2018 yılında MEB tarafından güncellenen öğretim programlarında yetkinlikler başlığı altında her öğretim programında öğrencilerin ulaşması beklenen yetkinlikler yaşam boyu öğrenme yetkinlikleri çerçevesinde açıklanmıştır. Yaşam boyu öğrenme dersine eğitim fakültelerinde yeterince yer verilmemesi, mesleğe başladığında bu yetkinlikleri kazandırması beklenen öğretmen adayları açısından tezat oluşturmaktadır.

Sonuç olarak, uzman ve öğrenci görüşleri ile alan yazındaki çalışmalara göre eğitim fakültelerinde yaşam boyu öğrenme dersine ihtiyaç olduğu söylenebilir. Günün değişen şartları karşısında öğretmen adaylarının kendilerini yenileyebilmeleri değişimleri yakalayabilmeleri, meslek yaşamlarında öğrenenlere rol model olabilmeleri ve mesleki gelişimleri için yaşam boyu öğrenme dersi bilgi ve yeterlik kazandırmaya yönelik fakültelerde zorunlu ders olarak konulması önerilebilir.

KAYNAKÇA / REFERENCES

- Acar Erdol, T. & Gözütok, F.D. (2017). Ortaöğretim öğrencileri için toplumsal cinsiyet eşitliği öğretim programı ihtiyaç analizi: (Bir anadolu lisesi örneği). *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 42(190), 39-65. <http://dx.doi.org/10.15390/EB.2017.6429>
- Anthony Samy, L., Koo, A. C. & Hew, S. H. (2020). Self-regulated learning strategies in higher education: Fostering digital literacy for sustainable lifelong learning. *Education and Information Technologies*, 25, 2393-2414. <http://dx.doi.org/10.1007/s10639-020-10201-8>
- Aykaç, M. & Aslandağ, B. (2019). Pedagojik formasyon programı öğretmen adaylarının hayatboyu öğrenme eğilimlerinin incelenmesi. *Turkish Studies*, 14(1), 77-90. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.14896>
- Ayra, M. & Kösterilioğlu, İ. (2015). Öğretmenlerin yaşam boyu öğrenme eğilimlerinin mesleki öz yeterlik algıları ile ilişkisi. *Education Sciences*, 10 (1), 17-28. <https://dergipark.org.tr/en/pub/nwsaedu/issue/19839/212535>
- Babanlı, N. & Akçay, R.C. (2018). Yetişkin eğitimindeki kursiyerlerin yaşam boyu öğrenme yeterlikleri. *İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 5(9), 87-104. <http://dx.doi.org/10.29129/inujgse.411354>
- Battulga, K., & Sandui, E. (2022). Determining the competencies of lifelong education teachers using the delphi

- method. Lavai - *International Journal of Education*, 18(27), 35–51. <https://doi.org/10.5564/lavai.v18i27.2496>
- Boyacı, Z. (2019). Öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenme eğilimleri ile dijital okuryazarlık düzeyleri arasındaki ilişki: Düzce Üniversitesi örneği. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Boztepe Ö., & Demirtaş Z. (2018). Öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenme ve iletişim memnuniyet düzeylerinin incelenmesi. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 8(2), 327-335. <https://doi.org/10.5961/jhes.2018.275>
- Bulaç, E. & Kurt, M. (2019). Öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenme eğilimlerinin incelenmesi. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(1), 125-161.
- Büyükoztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2011). *Bilimsel araştırma yöntemleri*, Pegem A Yayınları, 10.Baskı
- Candy, P. C. (2003). *Lifelong learning and information literacy*. Report for U.S National Commission on Libraries and Information Science and National Forum on Information Literacy. <https://doi.org/10.1.1.119.5676>.
- Chapman, J., Toomey, R., Gaff, J., McGlip, J., Walsh, M., Warren, E. & Williams, I. (2003). *Lifelong learning and teacher education*. Canberra: Australian Government Department of Education, Science and Training.
- Chapman, J., Gaff, J., Toomey, R. & Aspin, D. (2005). Policy on lifelong learning in Australia. *International Journal of Lifelong Education* 24(2), 99-122.
- Coronado, N.D. & Alentejan, J.O (2020). Lifelong Learning and Work-life Balance among the Teacher Training Faculty of State Universities and Colleges: Basis for Human Resource Development Program, 11th. *Global Conference On Business and Social Science*, 11-12 December, Thailand
- Creswell, J. W. (2007). *Qualitative inquiry & research design: Choosing among five approaches*. (2nd.ed.) USA: SAGE Publications.
- Çağatay, Ş.M. (2021). Seçmeli ders olarak yetişkin eğitimi ve hayat boyu öğrenme: öğretmen adayları için ne ifade ediyor? *Uluslararası Eğitimde Yenilikçi Yaklaşımlar Dergisi*, 5(5), 186 – 196. <https://doi.org/10.29329/ijiipe.2021.333.12>
- Demiralp, D., & Kazu, H. (2017). Öğretmen adaylarının etkili yaşam boyu öğrenme düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından karşılaştırılması. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(3), 71-85. <https://doi.org/10.17679/inuefd.354234>
- Demirel, Ö. (2015). *Eğitimde program geliştirme*. (22. Baskı). Pegem Yayıncılık
- Dokumacı Sütçü, N. & Sütçü, K. (2022). Examination of preservice teachers' competence perceptions of 21st century skills by C&RT analysis. *E-International Journal of Educational Research*, 13(2), 18-38. <https://doi.org/10.19160/e-ijer.1035968>
- Dută, N., & Rafailă, E. (2013). Importance of the lifelong learning for Professional development of university teachers - needs and practical implications. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 127, 801-806. <http://doi.org/10.1016/j.sbspro.2014.03.358>
- Duymuş, Y & Sulak S. (2018). Öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenme eğilimleri üzerinde lisans, eğitimi, cinsiyet ve bölümün etkisi, *Sınırsız Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 3(2), 58-74.
- Ekşioğlu, S., Tarhan S. & Çetin-Gündüz H. (2017). Yaşam boyu öğrenme eğilimleri ile özyeterkinlik beklentisi ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 25(5), 1925-1940.
- Ergün, E. & Kurnaz, F.B. (2017). Uzaktan eğitim yoluyla pedagojik formasyon eğitimi alan öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenme eğilimlerinin incelenmesi, *Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulama*, 7(2), 1-17.
- European Commission (2005). Proposal for a Recommendation of The European Parliament and of The Council on Key Competences for Lifelong Learning
- Fiske, J. (1996). *İletişim çalışmalarına giriş*. (S. İrvan, Çev.). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Gedik, H. & Sarpkaya Aktaş, G. (2016). Hayat boyu öğrenmeden yansımalar: Öğretmen adaylarının görüşleri, *Turkish Studies*, 11(14), 277 – 294.
- Gencel, İ. E. (2013). Öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenme yeterliklerine yönelik algıları. *Eğitim ve Bilim*, 38(170), 237-252.
- Gür Erdoğan, D., Bayat, S. & Sentürk, Ş. (2017). The Relationship between alternative teacher certification program students' computer and communication technology, e-learning and lifelong learning tendencies. *Uluslararası Eğitim Programları ve Öğretim Çalışmaları Dergisi*, 7(13), 147-160.
- Güzel, H. (2017). Öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenme eğilimlerinin incelenmesi. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, (10) , 312-325.
- Göloğlu Demir, C. (2022). Öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenme eğilimlerinin incelenmesi. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 11(4), 2488-2506.
- İlic, U. & Haseski, H. İ. (2019). Öğretmen adaylarının hayat boyu öğrenme ve yetişkin eğitimi dersine yönelik görüşleri. *Ege Eğitim Dergisi*, 20(1), 51 – 66. <http://dx.doi.org/10.12984/eggefd.488612>
- İzci, E. & Koç, S. (2012). Öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenmeye ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi.

- Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (9), 101-114.
<http://dx.doi.org/10.14520/adyusbd.267>
- Karakış, Ö. & Demirtaş, Z. (2022). Öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenme eğilimleri ve öğretmenlik mesleğini seçimlerinden duydukları memnuniyetin mesleki yönelim ve kariyer geliştirme arzularını yordaması. *e-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 13 (5) , 77-92. <http://dx.doi.org.0.19160/e-ijer.1121973>
- Knapper, C. & Cropley, A. (2000). *Lifelong learning in higher education* (3rd Ed). London: KoganPage Limited.
- Kılıç, Ç. (2014). Öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenmeye yönelik algıları, *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 3(4), 79 – 87.
- Kilag, O. K., Engbino, V., Abendan, C. F., Cuizon, J., Pahayahay, D. & Cerna, A. (2023). The factors affecting filipino grade 11-12 students' Pronunciation, *European Journal of Innovation in Nonformal Education*, 3(6), 68 – 78.
- Manbaki, D. (2023). Öğretmenlerin bireysel yenilikçilik düzeyleri ile yaşam boyu öğrenme eğilimlerinin incelenmesi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Bursa Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bursa.
- Matsumoto, K., Ramírez-Montoya, M.S. & Glasserman, L. (2022). Lifelong learning and metacognition in the assessment of pre-service teachers in practice-based teacher education. *Frontiers in Education*. 7, 1-13.
<http://dx.doi.org/10.3389/feduc.2022.879238>
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded Sourcebook*. (2nd. ed). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Özoğlu, C. & Kaya, E. (2021). Z kuşağı öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenmeleri ve dijital okuryazarlıkları arasındaki ilişki. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 11(1), 415-437.
<http://dx.doi.org/10.18039/ajesi.824040>.
- Scheuch, K., Shouping, H. & Gaston, G. J. (2009). The influences of faculty on undergraduate student participation in research and creative activities. *Innovative Higher Education*, 34(3), 173.
- Selvi, K. (2011). Teachers' lifelong learning. *Uluslararası Eğitim Programları ve Öğretim Çalışmaları Dergisi*, 1(1), 61-69.
- Sevinç, Ş., & Çelebi, M. (2020). Öğretmenlerin yaşam boyu öğrenme eğilimleri ile iş doyumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 16(29 Ekim Özel Sayısı), 3533-3564.
- Stefanov, K., Naskinova, I., & Rouman, N. (2007). ICT-enhanced teacher training for lifelong competence development. <http://lnx-hrl-075v.web.pwo.ou.nl/handle/1820/973>
- Thwe, W. P., & Kálmán, A. (2023). The regression models for lifelong learning competencies for teacher trainers. *Heliyon*, 9(2). <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2023.e13749>
- Tunca, N. , Alkın Şahin, S. & Aydın, Ö. (2015). Öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenme eğilimleri, *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(2), 432-446.
- Toprak, M. & Erdoğan, A. (2012). Yaşam boyu öğrenme: Kavram, politika, araçlar ve uygulama. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 2(2), 69-91. <http://dx.doi.org.10.5961/jhes.2012.03>
- Toprakçı, E. (2005). Türkiye'deki okul yöneticisi ve öğretmenlerin Evlerindeki bilgisayar mesleki amaçlı kullanım profilleri (Sivas ili örneği) *The Turkish Online Journal of Educational Technology – TOJET* April 2005 ISSN: 1303-6521 volume 4 Issue 2. ss.64-75 <http://www.tojet.net/>
- Toprakçı, E. (2017). *Sınıf yönetimi* (3. Baskı). Pegem Akademi.
- Urhan, N. (2020). Hayat boyu öğrenme: Avrupa Birliği ve Türkiye karşılaştırması, *Çalışma İlişkileri Dergisi*, 1(1), 18 – 45.
- Uslu, E. M., Akdemir, A. & Genç, S. Z. (2023). Öğretmen adaylarının dijital okuryazarlıkları ile yaşam boyu öğrenme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 25(1), 283-302.
<http://dx.doi.org.10.26468/trakyasobed.1183684>
- Ünal, K. & Akay, C. (2017). Öğretmenlik mesleği ve yaşam boyu öğrenme: öğretmen adayları penceresinden. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13 (3), 821-838. <http://dx.doi.org.10.17860/mersinefd.339943>
- Wang, S. (2018). Patterns and strategies on professional development for college English teacher in lifelong education perspective. *Advances in Social Science, Education and Humanities Research*, 294, 415-419.
<http://dx.doi.org/10.2991/ieesasm-18.2019.77>
- Yasa, H. D. (2018). Öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenme eğilimleri ile bilgi okuryazarlığı becerileri arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Bartın Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Yıldırım, Y. (2021). Ortaokul öğretmenlerinin yaşam boyu öğrenme düzeyleri ile bireysel yenilikçilik düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Yin, R.K. (2014). *Case study methods: design and methods* (5. Baskı). Sage Pub.